

TARUPETTÄI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT nr. 22

kevad 2005

Kevad on sündimise aeg. Märtsis sünnivad jääpurikad katuselumest ja lambatalled Rõõmu laudas. Siis sünnivad hangeveertest ojakesed, pajuurbadest kollased tibud, pungadest lehed ning lõpuks sünnib kevadest suvi. Kevadel seatakse ikka plaane kogu suveks, nii talumajapidamistes, seltsides- ühingutes kui rahvuspargi kontoris. Kõigest sellest pajatabki "Tarupettäi" kevadnumber.

Kõigest sündijaist said esilehele valitud lambatalled. Mitte ainult sellepärast, et nad on imearmsad, vaid ka sellepärast, et neist kasvavad suveks tublid niiduhooldajad. Ning käes on aeg esitada niitude hooldamiseks loodushoiu taotlusi, et suvel tööd ladusalt kulgeks.

Seekord luubi all:

u Saab taotleda loodushoiutoetusi

u Karula rahvuspark hakkab tegema uut kaitsekorralduskava.

u Rahvuspargi ja teiste kohalike organisatsioonide käesoleva aasta plaanid.

u Näituste ja koolituste kava 2005 aastal

u Rahvuspark toetab veel üht pärandkultuuri kaduvat osa.

u Näitus "Elupaik – pärandmaastik. Karula inimesed ja loodus."

T A S U B T E A D A

Uued teenusstandardid

Kinnitatud on Karula Rahvusparki Administratsiooni uued teenusstandardid. Teenusstandardid on kliendile mõeldud juhised, kuidas võimalikult lihtsalt asju ajada - saada metsaraie nõusolekut, loodushoiutoetust ja kaitsekohustuse teatist, nõusolekut rahvaürituse korraldamiseks, ehitustegevuseks ning muudel kaitse-eeskirjas ette nähtud juhtudel. Eraldi teenusstandard on ka rahvusparki külastajaile. Sellest saab teada, milliseid teenuseid külastajatele rahvusparkis pakutakse. Uued teenus-

standardid olid vajalikud seoses looduskaitse-seaduses tehtud muudatustega, ka vastavad uued standardid paremini haldusmenetluse seadusele. Varasematele lisandusid nüüd ka loodushoiu-toetuste korraldamise ja teadustöödel liikumise reguleerimise teenusstandardid. Lisaks standarditele on uuendatud ka taotluste blankette.

Teenusstandardid ja kaitseala valitseja nõusoleku taotluse blanketid on Karula rahvusparki kodulehel ning meie kontoris Ähijärvel.

Niidutoetused uuel hooajal

Nagu juba mõned aastad varem, nii ka sellel aastal maksab lisaks PRIAle ka rahvuspark niitmise ja karjatamise toetusi. Ilmselt on suuremale osale taotlejatest asjad juba selged, kuid täpsustaks siiski üle.

Makstakse:

- u Pool-looduslike niitude niitmiseks või karjatamiseks.
- u Pool-looduslikele kooslustele karjaaedade rajamiseks (samale alale iga 5 aasta järel).
- u Niidukoosluste puhastamiseks võsast.

Tingimused:

- u Loodushoiu toetust makstakse pool-looduslike niitude hooldamiseks ja säilitamiseks.
- u Maksmise idee on toetada talunikke reeglina vähem saagikate ja loodusoludelt keerukamate niitude hooldamisel.
- u Maksmise tingimuseks on see, et ala ei künnta üles, ei väetata ega külvata.
- u Ala peab saama niidetud, hein koristatud või siis karjatatud loodust säästval viisil (on hulk tingimusi, mida ei hakka siinkohal pikemalt lahti kirjutama).

Tingimused on sisult lihtsad - tuleb pidada loomi ja niita heina, tegemata mingeid erilisi lisatöid (väetamine, kultuuristamine jne). Mõned

Veel "ilmestavad" Karula maastike mõningad söödi- ja võsaalad... Kauaks?
Foto: arhiiv

lisatingimused ütlevad vaid seda, mis maa-omanikule niigi selge - heinateol peab hein korralikult niidetud ja koristatud saama ning loomade karjatamisel peab karjamaal rohi söödud olema (samas ei tohi loomad ala mustale mullale süüa...). Niitma peab viisil, mis tagab lindude ja loomade minimaalse hukkumise.

Mida peab toetuse saamiseks tegema?

- u Vaatama üle enda hooldatavad niidualad ja otsustama, kui palju on sellel aastal plaanis niita ja karjatada, rajada uusi karjaaedu.
- u Vaadata üle võsastunud niiduribad ning otsustada, kas on jõudu need kasutusse võtta ja

võsast puhastada.

u Esitama vormikohase taotluse enne 10. aprilli Rahvusparki kontorisse Ähijärvel.

u Juhul kui taotletakse toetust maale, mille omanik ei ole taotleja, on vaja vormistada maa rendileping.

Kindlasti on kasulik taotluse esitamisel asjad veelkord läbi arutada, vaadata üle alad, kus saab toetust maksta, ajada korda maa kasutusõigust tõestavad paberid (maa omanikel seda muret ei ole) ja seejärel esitada taotlus. Kui taotlused on 10. aprilliks esitatud, koostatakse nende alusel pingerida, arvestades erinevate niitude looduskaitse väärtust. Pingerea alusel tehakse otsus, kellega sõlmida leping. Seejärel võetakse Teiega ühendust ja taotluse rahuldamisel sõlmitakse leping. Kes esitavad taotluse tähtaegselt enne 10.

aprilli, osalevad võrdelt eraldatud summa jagamisel, hilisemalt esitatud taotlusi rahuldakse vaid juhul, kui esimesest voorust raha üle peaks jääma!!! Seega tasub taotlus õigeaegselt esitada!

Mis veel...

Tasub tähele panna, et eelmisel aastal küsiti toetust vaid pooltele aladele, kuhu oleks võinud maksta - raha oli aga ei olnud soovijaid... Samas oli möödunud aastal toetusteks eraldatud summa suurem. Seega tuleks taotlus kindlasti esitada 10. aprilliks - hilisemate taotluste rahuldamiseks ei pruugi raha lihtsalt jaguda!

Mats Meriste
koosluste kaitse spetsialist

Karula rahvuspark paneb sel aastal paika plaanid järgmiseks seitsmeks aastaks

Sarnaselt teiste asutustega on ka Karula Rahvusparki Administratsioonil vaja eesmärgipäraseks tegutsemiseks oma tegevusi planeerida. Looduskaitsealadel on selliseks plaaniks kaitsekorralduskava.

Karula rahvusparki esimene kaitsekorralduskava koostati aastateks 2001 – 2005. See tähendab seda, et seni kehtinud kaitsekorralduskava saab sel aastal otsa ja järgmiseks aastaks peab valmima uus kava. Uue kava plaanime koostada aastateks 2006 – 2013.

Uue kaitsekorralduskava koostamise käigus hindame seni tehtu eesmärgipärasust ning vaatame üle oma lühi- ja pikaajalised eesmärgid vahepeal lisandunud uuringute ja inventuuride valguses.

Kaitsekorralduskava põhiline osa on tegevuskava. Tegevuskavaga nähakse ette järgmisel seitsmel aastal teostatavad tööd, nende tööde prioriteetsus, teostamise aeg ning vajalikud summad.

Uue kaitsekorralduskava koostamisel on väga tervitatav kõigi kohalike elanike ja organisatsioonide kaasalöömine. Loodetavasti on võimalik mõningaid laiemat üldsust puudutavaid probleeme ja kitsaskohti lahendada Karula rahvusparki kaitsekorralduskava elluviimise raames. Samas tuleb silmas pidada, et planeeritavad tegevused peaksid täitma Karula rahvusparki eesmärgi.

Keskkonnaministeeriumis menetlemisel oleva kaitse-eeskirja kohaselt on Karula rahvusparki eesmärk Lõuna-Eestile iseloomulike metsa- ja järverikaste maastike, pinnavormide, looduse ja kultuuripärandi ning tasakaalustatud keskkonnamuutuse säilitamine, kaitsmine, taastamine, uurimine ja tutvustamine ning kaitsealuste liikide kaitse.

Eelmises kaitsekorralduskavas olid Karula rahvusparki pikaajalised kaitse-eesmärgid lahti sõnastatud järgnevalt:

u Traditsioonilise pärandkultuurimaastiku säilimine Kaika, Jõepera, Mähkli, Mäekonnu, Ähijärve, Rebäsemõisa, Karkkylä-Tättä, Kolski, Koobassaare-Apja piirkonnas.

u Unikaalse geomorfoloogia ja iseloomulike pinnavormide säilimine ja eksponeerimine ning unikaalse geneesi uurimine ja tutvustamine.

u Loodusmaastike säilimine ning loodusmaastike metsade looduslik areng ja taastumine.

u Pärandkultuurimaastike metsade säilimine, säästliku majandamise jätkamine ning toimimine sidusalana.

u Eripärase tüpoloogiaga, vaateliste ja puhkemajanduslikult väärtuslike, eripärase veereziimiga ning elustikuliselt väärtuslike veekogude säilimine ja taastumine.

u Tüüpiliste ja väärtuslike märgalade säilimine.

u Tüüpiliste ja väärtuslike niidukoosluste säilimine ja taastumine.

- u Karula rahvuspargile omaste, kaitsealuste ning EL loodusdirektiivi II lisa (imetaja-, kahepaikse-, siseveelustiku-, putuka- ja taimeliikide) ja linnudirektiivi I lisa liikide kaitse ja säilimine (bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja säilimine).
- u Kultuuripärandi, põlisasustuse, võru keele ning rahvapärimuse, elulaadi ja töötraditsioonide, vanapäraste kommete ning ajaloomälestiste säilimine.
- u Teaduslike väärtuste uurimine ja säilimine.
- u Keskkonnastabiilsust tagavate väärtuste

säilimine Karula rahvuspargis.

- u Rekreatiivsete väärtuste säilimine.

Loodame teid kõiki näha kaitsekorralduskava koostamisega seotud üritustel ning jääme ootama teie ettepanekuid. Mida varem te need teele panete, seda lihtsam on neid kaitsekorralduskava koostamise protsessis kasutada.

Kaili Preismann
seire ja andmehõive spetsialist

Salumetsad - mis neist uurida?

Korralikke ja vanu salumetsi on Karula rahvuspargis ehk ainult käputäis. Kuna salumetsale sobivad viljakate muldadega kasvukohad, siis on need sajandite jooksul lõviosas üles haritud. Viimastel aastakümnetel on paljud

seni pidevas põllumajanduslikus kasutuses olnud maad kinni kasvama hakanud ja seega tekkinud potentsiaal uute salumetsakoosluste väljakujunemiseks.

Käesoleval aastal läbi viidava uuringu raames ongi plaanis leida kohad, kus salumets võiks taastuda ning saada soovitusi, mida oleks vaja teha, et need kooslused võiksid tekkida. Samuti soovime saada ülevaadet bioloogilise mitmekesisuse seisukohast kõige väärtuslikumatest ning paremini säilinud salumetsadest. Uuringu käigus peaks selguma inimõju tähtsus salumetsade liigilisele mitmekesisusele ning soovitud salumetsa-koosluste majandamiseks ja kaitseks.

Kas pildile on jäänud ükski salumets?

Foto: arhiiv

Kaili Preismann
seire ja andmehõive spetsialist

Vajame teie abi

Karula Rahvuspargi Administratsioonil on plaanis sel kevad-suvel läbi viia mitu küsitlust kohalike elanike seas. Selle jaoks on meil vaja teie abi ja heasoovlikku suhtumist.

Turismiuuringu järele oleme vajadust tundnud juba mõned aastad. Karula rahvuspargi küllastajate arv on aastatega tõusnud. Samas pole teada, kui palju neid külalastajaid ligikaudu kokku võiks olla ja mis sorti külalistega tegemist on, miks nad on siia tulnud ja mida nad siin hindavad. Samuti pole ülevaadet sellest, kuidas suhtuvad kohalikud elanikud kasvavasse turistide voogu ning milline on nende nägemus

tulevikust. Sooviksime ka teada saada, millised on Karula rahvuspargi turismiettevõtjate ootused ja lootused ning tulevikuplaanid. Kogu seda infot kasutame sel aastal kaitsekorralduskava koostamisel.

Sotsiaaluuring on Karula rahvuspargis juba üks kord läbi viidud. See toimus 1998. aastal. Sellest on möödas nüüdseks juba seitse aastat ja oleks vajalik sarnane uurimus uuesti teha. Niiviisi on võimalik hinnata vahepeal ühiskonnas toimunud muutusi ja arenguid. Ka selle uurimuse võtame aluseks kaitsekorralduskava koostamisel.

Kobraste kohta käiva küsitluse eesmärgiks on

uurida kobraste poolt tekitatud sotsiaalse ja majandusliku kahju suurust, hinnata kobraste levikut ja arvukust. Küsitlus viiakse läbi kogu rahvuspargi territooriumil. Peale küsitluse läbi viimist tehakse pistelist kontrolli, et teha kindlaks, mil määral saadud andmed tegelikusega kokku lähevad. Saadud materjali kasuta-

takse kaitsekorralduskava koostamisel ning selle põhjal valmib Eesti Põllumajandus Ülikoolis lõputöö.

Kaili Preismann
seire ja andmehõive spetsialist

Loodusharidus- ja külastusprojektid Karula rahvuspargis

Selleks, et viia ellu Karula rahvuspargi kaitse-eesmärged – kaitsta, säilitada ja tutvustada siinseid loodus- ja kultuuriväärtusi, harrastavad kaitseala töötajad aktiivselt finantsvahendite taotlemist fondidelt. Läbi aastate on kaalukas osa tegemistest olnud projektipõhine. See tähendab seda, et võetakse ette kaitsekorralduskava, kus tegevuskava aastateks ette planeeritud ning selgitatakse koos lisarahastamist vajavad tööd ja tegemised. Iga valdkonna spetsialist mõtleb detailideni läbi planeeritavad tööd, seejärel küsib hinnapakkumised võimalikelt tööde teostajatelt. Projektitaotlus vormistatud, esitatakse see finantseerijale. Kui taotlus vastab nõudmistele, vaatab komisjon selle üle ning otsustab, kas projekt on piisavalt hea, et seda toetada.

Külastus- ja loodusharidusalastest projektidest esitati Karula Rahvuspargi Administratsiooni poolt Sihtasutusele Keskkonnainvesteeringute Keskus kokku 6 projektitaotlust. Neist viit otsustati täiel määral või suuremas osas rahastada.

Mahukaim nii rahalise kui kuluva tööjõuressursi suhtes on projekt "Karula rahvuspargi õpperadade ja laagripaikade hooldamine". Projekti tulemusena saavad läbi hooaja hooldatud rahvuspargis rajatud õppe- ja matkarajad, laagripidsid ning puhkekohad. Põhilisteks hooldustöödeks on niitmine, võsalõikus ja prügi koristamine ning laagripaikade varustamine lõkkepuudega, suuremad tööd on veel laudtee ja silla remont Ähijärve külarajal. Kogu projekti

elarve on 240 100 krooni.

Jaanuaritormi poolt purustatud infotahvliite ja infopostide remondiks ja asendamiseks ning õpperadadele langenud puude koristamiseks koostati erakorraline projektitaotlus. Projekt "Tormikahjustuste likvideerimine Karula rahvuspargi õpperadadel" leidis rahastamist 58 020 krooniga.

Jätkeb koolituste, ürituste ja infopäevade korraldamine rahvuspargis, seda tänu projektide "Keskkonnakaitseks koolitused Karula rahvuspargis" ning "Loodushariduslikud ja säästva arengu koolitused Karula rahvuspargis" rahastamisotsusele. Projekte toetab SA KIK kokku 103 600 krooniga, koolituste kava leiab infolehe lugeja infolehe 12 leheküljelt.

Jätkeb ka käesoleva, 1999.aastal ilmuma hakanud infolehe väljaandmine. Projekt "Karula rahvuspargi trükised" rahastati SA Keskkonnainvesteeringute Keskus poolt 43 000 krooniga. Uue trükisena antakse välja Karula mägesid tutvustav sarjavoldik "Karula mäed", kordustrükisena antakse välja inglisekeelne Lüllemäe teeraja voldik.

Rahastatud projektid toovad hulgaliselt lisatööd rahvuspargi töötajatele, kuid on samas heaks võimaluseks pakkuda tööd ja tegevust kohalikele elanikele. Kasutagem siis pakutavaid võimalusi!

Merike Tsimmer
külastuse ja loodushariduse spetsialist

Traditsiooniliste hoonete säilitamine Karula rahvuspargis

Üheks rahvuspargi eesmärgiks ja ülesandeks on maastikulise ja kultuurilise terviku säilitamine ja kaitse. Selleks oleme tänu SA Keskkonna-investeeringute Keskusest taotletud projekti kaudu neljandat aastat üritanud säilitada väärtuslikumaid hooned.

Käimasoleva aasta projekti raames korraldatakse mõned maastikuliselt ja arhitektuuriliselt tähtsad, aga tehniliselt väga halvas seisus olevad hooned - Püssa ja Karkküla lahusrehi ning riigile kuuluva Sora elamu.

Püssa rehel on plaanitud välja vahetada reheluse osa palkseinad ning paigaldada uus katus. Karkküla rehel taastati 2003.a. osa seintest ja

katusest. 2005.a. projekti raames on planeeritud korrastada ülejäänud osa - paigaldada uus laastukatus, vahetada välja mõned mädanenud palgid. Sora elamule on planeeritud paigaldada uus laastukatus.

Sama rahastajaga on eelnevatel aastatel korrastatud Sibula rehielamu, Sibula kuivati, Sora küün, Suure-Mändiku ait, Mundi rehi, Karkküla rehi, Hinni rehi ja likvideeritud Rebasemõisa maakivihoonete katused.

Henno Peegel
kaitsekorra spetsialist

Maastike hooldamine Karula rahvuspargis

Lisaks iga-aastastele loodushoiutoetuste maksmisele on ka KIK toetanud maastike hooldust rahvuspargis. Kui loodushoiurahasid saab maksta vaid niitude hooldajatele, siis maastikuhooldusrahade kasutusala on märksa laiem. Sarnaselt varasematele on ka käesoleval aastal plaanis puhastada teeääri võsast ja avada

kauneid vaateid. Lisaks sellele on kavas likvideerida vanu okastraataedasid, niita söödimaid ja muuta seeläbi mõned alad taas kasutuskõlblikuks. Tasandatud saab ka Tornimäe vana karjäär.

Mats Meriste
koosluste kaitse spetsialist

Karula Hoiu Ühingu tegemistest 2005 aastal

KHÜ teha on sel aastal mitmed nõupäevad. Käsitöö- ja traditsioonilise ehituse koolitus. Viimati nimetatute teemaks on aiad. Kindlasti tuleb tegemisele lattaed ning käsitleme veel mõnda aiatüüpi, mis Karulas ehk vähem levinud, aga tarbe korral kõlbavad kasutada traditsioonilistel talumaastikel. Rahvuspargis elavatele lastele võiks heameelt pakkuda 21. mail -

loodushariduse päeval - avatav loodusfotode näitus, kus on üles riputatud nende enda poolt tehtud pildid, mis ka tunnustatud saavad. Teeme mõnda veel, millest täpsemalt ka teada anname!

Ja ikka ootame endi hulka Karula inimesi, kes kaasa rääkida ja -teha tahavad.

Kristi Kalve
KHÜ juhataja

Metsamoori Perepark ootab kevadet

Unistus ilusast kevadest on vist selle meeololuka talve järel igapäev hinge pugunud. Ka Metsamoori Perepargi talud ootavad aega, mil saaks värske pilguga oma õue peal ringi vaadata ja midagi ilusat ja huvitavat juurde nuputada, kõblitseda. Eelmisel aastal projektide käigus algatatud ettevõtmised, kohendamised, ehitamised vaja lõpetada ja käivitada.

Sel aastal alustab tegevust veel üks talu Metsamoori Perepargi koosseisus. Nimelt viimasel koosolekul sai meie hulka arvatud Järvmäe talu - Metsamoori Perepargi kivi-seenekoda, kus huvilistele hakkab tegevust ja mõtlemisainet pakkuma Aino-Tiiu Vaikjärvi. Aino tutvustab külalistele meie metsades kasvavaid seeni, samuti saab neid kohapeal degusteerimiseks

valmistada. Samuti tutvutakse maa sees ja maa peal leiduvate kividega, mille hulgast otsitakse ka haruldasi eksemplare. Valmimas on telkimisplats. Telkijatele on Aino nõus õpetama ja jutustama taevatähtedest. Esimesed grupid on kevadeks/suveks registreerunud. Sel aastal püüame ka möödasõitvatele külastajatele, peredele

tegevusrohke programmi pakkuda. Põhirõhk on siiski registreerunud gruppidel. Tulge meile külla, niisama vaatama ja oma külalistega mõnusa aega veetma!

Irje Karjus
Metsamoori Perepark

Lüllemäe Rahvaõpistu plaanidest

Mittetulundusühingul Lüllemäe Rahvaõpistu täitub tänavu 10 tegevusaastat. Juubeliaasta raames korraldatakse kuude lõikes järgmisi koolitusi ja üritusi: aprill - portselanimaal, koostöökoolitused valla MTÜ-dele ja ettevõtjatele;

mai - siidimaal; juuli - reisirid; september - keeled; oktoober - viltimine.

Jälgi reklaami! Info telefonil 520 5072.

Ene Kaas
LRÕ juhataja

Selle aasta tegemistest Kaikamäel

MTÜ Kaikamäe on sellel aastal võtnud endale väga suured plaanid. EL struktuurifondist taotleme endise Kaika koolimaja remondiks vahendeid. Kui kõik laabub, peaksime suvel remondiga peale hakkama. Raskusi on maaküsimustega. Kuna valitsus jättis koolihoone kirikule tagastamata, siis on härrad kirikuisad solvunud ja igasugune katse kokkuleppele saada on lõppenud vaikimisega.

Kaikamäel toimusid ka käesoleval aastal Antsla valla talispordipäevad. Hea meel on märkida, et Kaikamäe üritused on leidnud kindla koha Antsla valla rahva mälus ja osavõtjaid oli

väga palju. Eriti rõõmustab, et kohalikud inimesed osalevad aktiivselt spordiüritustel. Selle aasta plaanidesse mahuvad veel jaanipäev ja augustis valla suvespordipäev koos jalgrattakrossiga. Natuke aga kriibib hinge, et kui korraldasime teatriürituse, oli osavõtt enam kui tagasihoidlik. Eriti teeb aga kurvaks see, et neid aktiviste, kes tegid arengukavasse suuri plaane, ei näe peaaegu ühelgi üritusel. Eks meil kõigil on veel arenguruumi.

Kevadet soovides
MTÜ Kaikamäe

Traditsiooniliste tegevuste taas elustamine Karula rahvusparkis.

Karula Rahvuspark on püüdnud kõigiti toetada igasuguseid traditsioonilisi tegevusi. On läbi viidud traditsioonilise ehituse koolitusi, õpetati inimesi viltima, kasetohust esemeid meisterdama, kangastelgedel kuduma jne. Aga oleme kahetsusega pidanud nentima, et seni on tahaplaanile jäänud koduse viina ehk puskari ajamine. Ka see oli kunagi siinmail väga levinud tegevusala... Paindumatute seaduste ning salaviina pealetungi tõttu on puskaritegemise oskused aga peaaegu olematuks muutunud.

Elustamiseks minevikuhõlma kadunud oskusi ja selle tegevuse põranda alt välja toomiseks on Karula rahvuspark teinud tõsisel jõupingutusi. Näiteks oleme taotlenud loa puskariajamine Karula rahvusparki territooriumil legaliseerida.

Siit ei või muidugi välja lugeda seda, et tänasest päevast alates võib igaüks vabalt puskarit ajama hakata. Kaugeltki mitte! Puskariajamine luba antakse ainult peale vastava eksami sooritamist ning seadmete kontrolli ja taatlemist. Atesteerimine ja seadmete kontroll saavad toimuma käesoleval aastal 1. aprillil algusega kell 10.00. Kaasa tuleb võtta proovitöö (sakumm on meie poolt) ja puskariajamine seadmed. Kohapeal toimub puskaripadade survestamine (peavad vastu pidama 50 at. survele) – viib läbi Riiklik Kontroll-labor, jahutite ülevaatus (peavad vastama 01.01.2003. jõustunud toiduhügieeni seadusele) – viib läbi Tervisekaitse talitus. Päeva lõpus toimub ka nõuetekohaseid seadmeid omavatele isikutele eksam.

Mis 2004 tehtud, see 2005 ...?

Eelmisel aastal pälvis Eesti looduskaitstes palju tähelepanu Natura alade ettevalmistamine, vaidlusi Natura teemadel jõudis ka ajakirjandusse. Karula rahvusparki jaoks läks aga Natura alade määramine rahulikult. Vastavalt keskkonnaministri määrusele hakkasid 1. maist 2004. a. kehtima majandustegevusele ajutised piirangud uue kaitse-eeskirja eelnõuga planeeritavatel kaitseala laiendustel ja Karula Rahvusparki Administratsiooni hallatavatel Natura 2000 aladel. Aasta lõpuks jõudis avalikustamise läbinud kaitse-eeskirja projekt ministeeriumi, loodetavasti kinnitatakse uus eeskiri käesoleva aasta kevadel.

Kaitsealal 2004. aastal läbi viidud 10st projektist on "Tarupettäi" lugejal hea ülevaade, sest kõigist neist on eelmise aasta numbrites juttu olnud. Seetõttu käsitleme aastakokkuvõttes kaitseala administratsiooni töö seda poolt, mis väga välja ei paista, kuid kaitse-eesmärkide täitmiseks vähemalt sama vajalik, kui kõikvõimalike projektide elluviimine.

Natuke numbreid: rahvusparki administratsiooni poolt anti kaitseala valitseja nõusolekuid ehitustegevusele, liinihooldustele jm. tehnilistele töödele 3 tk; metsaraie nõusolekuid vormistati 49 tk; metsamajanduskavade koostamisi oli 2 tk; rahvaürituste nõusolekuid vormistati 16 tk; maatoimikuid koostolastati 5 tk; teadustööde registreerimisi oli 3 tk. Lepinguid ulukite arvukuse reguleerimiseks sõlmiti 3 tk ja koostolastati 51 jahiluba. Kõikide kaitseala valitseja nõusolekute ja koostolastuste andmisel kontrolliti planeeritavate tegevuste vastavust kaitse-eeskirjadele ning kaitse-eesmärkidele ning vajadusel anti ka täiendavaid tingimusi tööde teostamiseks. Mõnel juhul on nõusoleku andmine lihtne, mõnel juhul tuleb aga pidada läbirääkimisi taotlejaga, et leida nii kaitsealale sobiv kui maaomanikku rahuldav lahendus.

Kaitsekorra täitmise kontrollimiseks viidi läbi 197 reidi. Kokku fikseeriti kaitsealal 48 õigusrikkumist, neist Võru KKI poolt 17 (mets-1, jaht-1, ehitus-1, kalapüük-13, telkimine-1). Politseile anti üle kaks Karula RP

Tornimäe vaatetorn

Foto: arhiiv

poolt avastatud õigusrikkumist. Lisaks eelnevale fikseeriti Karula RP poolt veel 28 erinevat väiksemat rikkumist, mis lahendati kohapeal või kus süüdlast polnud võimalik tuvastada (prügi mahapanek, objektide lõhkumised, hulkuvad koerad jne).

2004. a. esitati kokku loodushoiutoetusteks ja -töödeks 37 taotlust, millest rahuldati 31. Kokku kasutati loodushoiutoetusteks 359 510 krooni, millest võsalõikuseks 68 740 krooni, hooldamisteks 96 600 krooni ja karjatarade rajamiseks 193 370 krooni. Kokku hooldati ja taastati 216,6 ha niite. Loodushoiutöödeks kasutati kokku 6800 krooni, millest taastati 1,7 ha niitu. Lisaks loodushoiutoetuste maksmisele korrastati Karula

maastike ka KIKi projekti “Maastike hooldus Karula rahvuspargis” raames. Korrastati maastikuliselt ja vaateliselt olulisi objekte. Lisaks võsavõtmisele ja niitmisele koristati ka ~3000 m vanu kolhoosi okastraataedu.

2004. aastal külastas Karula rahvuspargi keskust kokku 2639 inimest. Ekskursioonigruppe oli 42 (kokku 1326 inimest), suurema osa neist (833) moodustasid õpilased. Välismaalasi loendati kokku 273, enamus neist pärit Soomest või Saksamaalt. Külastajate arvu langus on tõenäoliselt tingitud külastushooaja kehvadest ilmastikutingimustest. Rahvuspargi külastuse seisukohast on oluline, et Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse tellimusel valmisid Tornimäe vaatetorn ja autoparkla. Suvistel nädalavahetustel oli Tornimäel tihti mitu seltskonda korraga.

Looduskaitstes on suur roll ka koostööl. 2004. aastal oli eriti huvitav Eesti Kunstiakadeemia magistrandi Tuuli Tubini töö “Võrumaa tekstiilid 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses”, mille sisuks oli Võrumaa etnograafiliste tekstiilide uurimisel põhineva rahvusliku meenetekomplekti väljatöötamine Karula rahvuspargi jaoks.

2004. aastal kestis hea koostöö Eesti Rahva Muuseumiga, kellega jätkus projekt “Karula rahvuspargi pärandkultuur. Juured ja tänapäev” ning Karula Hoiu Ühingu, kellega koostöös lõppes 2004 aprillis projekt “Kultuuripärandi kaitse kaitsealadel”.

Karula looduse kaitseks kasutati eelmisel aastal 3 736 400 krooni. Riigieelarvest ja Keskkonnaministeeriumi Keskuselt tuli kummastki umbes 1,5 miljonit, välisabist 565 700 krooni, mujalt ka

veidi.

Sel aastal on Karula RP riigieelarve tegevuskulud 1 641 810 krooni. Loodushoiutoetusteks on eraldatud 280 000 krooni. KIKi poolt on eraldatud käesoleva aasta töödeks 1 066 806 krooni. Tänavune rahastamine jääb möödunud aastale alla, sest lõppes EL rahastatav LIFE projekt.

Paraku pole kaitsealal nii, et mis täna tehtud, see homme hooleta. Kaitseala valitseja nõusolekute ja kooskõlastuste ning loodushoiutoetuste vormistamine, järelvalve ja külastajate vastuvõtmine on iga-aastased tööd. Ka suur osa projekte korduvad - nii koolitused-üritused, maastike hooldamine, laagripaikade ja õpperadade hooldus. Jätkub koostöö Eesti Rahva Muuseumi, Karula Hoiu Ühingu, Tartu Ülikooli ja teiste organisatsioonidega. Trükistest lisandub sel aastal väike infovoldik “Karula mäed”. Liikumispiirangute tõhusamaks rakendamiseks paigaldatakse liikumistõkkeid. Suurematest, sel aastal ainukordsetest projektidest annavad hea ülevaate käesoleva infolehe teised artiklid. 2005. a. suvel algab ka Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse eestvõttel vaatetorni ehitamine Peräjärvele, asendamaks vana ja ohtlikuks muutunud tulevalvetorni.

Käesoleval aastal toimub Keskkonnaministeeriumi eestvõttel kaitsealade haldusreform. Mida see Karula looduse kaitse korraldamisel kaasa toob, peaks tänaste kavade järgi selguma juulikuuks.

Pille Tomson
direktor

Tormist

8.-9. jaanuar alustas seda aastat tugeva avalöögiga. Tormituul puhus, möllas metsades ja murdis suure hulga puid. Veel praegugi on inimesed kibedasti ametis tuulemurru koristamisega – ilm pole pärast tormi neid töid soosinud.

Mis juhtus?

Selge on, et tuul rasis peamiselt metsa servaalasid - järvede ja lagendike ääri. Lisaks murdis suur hulk puid teede ja sihtide äärest – see andis siinses elus paar nädalat pärast tormi tunda, puudus elekter ja teedel takistas tormimurd liikumist. Puutumatus metsas ei puhunud

tuul ümber kuigi palju puid - vaid siin-seal mõned üksikud. Nendes kohtades aga, kus mets oli hõredaks raiutud, langetas tuul ka metsa seest. Paaris kohas sai siiski torm kogu oma jõudu näidata ja lükas metsa sootuks ümber. Nendel aladel ei olnud mets liiga hõredaks raiutud, tegu oli lihtsalt soodsate asjaolude kokkulangevusega.

Hooned eriti kannatada ei saanud, vaid paaris kohas langesid puud hoonetele ja needki üpris õnnelikult.

Kes kannatas, kes sai kasu?

Kannatas metsaomanik, see on selge. Suur

hulk puitu maas, palju sellest murtud ja seeläbi saematerjaliks kõlbmatu. Lisaks ei soosinud ilm materjali väljavedu, suur pakkumine viis hinnad alla ja raietöölisi ning tehnikat kippus nappima. Palju aega kulus bürokraatia peale, olukord oli erakordne ja võttis aega, enne kui kõik vajalikud regulatsioonid reaalsusele järgi jõudsid. Siiski on praegune seis selline, et pea kõik, kellel murdu oli, said selle ka koristatud.

See osa loodusest, kellel ei ole omandit ja kes maksu ei maksa, sai toimunust ilmselt kasu (niivõrd kui looduses üldse kasu/kahju olemas on). Neid loodusliku metsa elemente, millest isegi suhteliselt ammu majandatud metsas puudu on (murdunud tüükad, üleskeeratud juuremättad, lamapuit jne), tuli juurde. Nii tekkis tormi tagajärjel mitmeid uusi pesakohti kakkudele, sobivaid jämedaid murdunud puid tervele seltskonnale putukatele-mutukatele ja ussikes-tele. Kogu see mutukamass on aga rammusaks suutäieks rähnile.

Kokkuvõtteks:

u Torm saab kahju teha ainult kunstlikele süs- teemidele (näiteks majandatav mets), loodus- likule süsteemile torm viga ei tee – ta on ise loodusliku süsteemi osa!

u Mida looduslähedasemalt on mets majan- datud (mets on mitmekesine nii puu liikidelt kui vanuselt, raiutud on vähe), seda väiksemat kahju

tuul (ja muud loodusnähtused) sellele teevad. Pargi piiri taga oli näha, kuidas tuul murdis lageraie servasid ja aegjärese raiega liiga hõre- daks raiutud metsasid...

u Rahvuspargis proovime elada ja majandada nii, et inimene (metsa omanik) saaks rahuldatud enda majanduslikud huvid, aga samas saaksid ka metsaelajad enese eluks vajaliku.

u Tormimurd võib paista inetu (maitse asi!), loob aga palju uusi elukohti mitmetele „korterit“ puuduses vaevlevatele eluvormidele. Kui vähegi võimalik, siis las jääda metsa mõni murtud kännutüügas kakule, mädanev puunott samb- lasse, kuivanud rähnappu jne.

Mats Meriste
koosluste kaitse spetsialist

J Ä R E L V A L V E P Ä E V I K

Seekordset kirjatükki alustades keerlesid mõtted peamiselt tormiga kaasnevate probleemi- de ümber. Aga kui päeviku lahti lõin, avastas, et juhtunud on nii mõndagi. Hea, kui on kuskilt järgi vaadata.

Niisiis alustame algusest.

10. detsembril avastasime ebaseadusliku kalapüügi Kalletel. Püügile oli asetatud kaks ankurdatud unda elussöödaga. Vähe sellest, et selline püügiviis on keelatud, on ka praegu kehtiva kaitse-eeskirjaga Kalletel igasugune kalapüük keelatud, sealhulgas ka harrastuspüük käsiõngega.

12.detsembril nähti hulkuvaid koeri Saera Pehmejärve piirkonnas.

20. ja 23.detsembril lõhuti lasteraja ja

Suuremäe laagripaiga rajatise. Süüdlane õnnestus välja selgitada ja praeguseks ajaks on enamus asju korda tehtud.

11.jaauaril oli Muska talu maadel alustatud tormimurru koristamist. Omaniku seisukohalt oli muidugi õige alustada tormimurru koristamisega koheselt, aga suuremate koguste korral oli vajalik metsaraie kooskõlastada rahvuspargiga.

Tegelikult andis 9. jaanuari torm meile päris palju tööd juurde. Leitud kahjustustest teavitasi- me omanikke. Hindasime matkaradade ja puhke- kohtade seisukorda. Näiteks oli torm lõhkunud neli infotahvli, mis tuli ka koheselt koristada.

Kõige muu kõrvalt tegime ka suurkiskjate seiret ja hindasime jahilukite arvukust.

Mati Urbanik
järelvalvetöötaja

NÄITUS

Elupaik - pärandmaastik. Karula inimesed ja loodus.

Kuraatorid Kristel Rattus, Liisi Jääts, Helena Grauberg. Kujundaja Jane Liiv

2003. aastal käivitus Eesti Rahva Muuseumi (ERM) juures toonaste Tartu Ülikooli etnoloogia magistrandide Liisi Jäätsi, Kristel Rattuse ja Helena Graubergi osavõtul tänase Karula rahvusparki territooriumi argikultuuri kaheaastane ühisprojekt koos Karula Hoiu Ühinguga „Karula Rahvusparki pärandkultuur. Juured ja tänapäev.”

Käesolev näitus „Elupaik –

pärandmaastik. Karula inimesed ja loodus” on *Haabsaare kolhoosi pidu 1960. teisel poolel Ähijärve puisniidul.* Foto:erakogu

seniste uurimistulemuste avaldamine fotonäitusena. Näituse huvikeskmes on kohaliku kogukonna kaasaegne elav kultuur, elulaadi spetsiifika rahvusparki territooriumil, rahvusparki nõudmistega kohane mine ja toimetulek.

Näituse fookuses on nõ lihtsa inimese igapäevakogemus. Elamise tõttu loodus- ja kultuuripärandi kaitsega tegeleva institutsiooni territooriumil on rahvusparki inimeste argielus füüsilisel maastikul suur ja tavapärasest pisut erinev roll. Näitusel keskendutakse ca 6-le teemale (nt inimesed, tööd, maastiku ja kultuuripärandi eripärad ja nende kujunemine, tänapäevase loodus- ja kultuuripärandikaitse „märgid”) ning demonstreeritakse inimeste isiklike lugude ja fotode kaudu nende

igapäevaelu ja argikeskkonda nii minevikus kui ka tänapäeval, kaitstava füüsilise maastiku tähendust nende tavategemistes ja toimetulekus ning ka inimtegevuse mõju maastikule.

Näitusel eksponeeritakse nii tänapäevaseid kui ka vanematest aegadest pärit fotosid, mida illustreeritakse lõikudega 2004. aastal toimunud välitööde käigus tehtud intervjuudest ja Eesti Rahva Muuseumi arhiiviallikatest. Kasutatakse nii ERMi kui ka erakogudest pärit pilte.

Näituse esmaavamine 2. mail 2005 Karula Rahvusparki külastuskeskuses Ähijärvel.

Kristel Rattus,
Eesti Rahva Muuseum

Karula Rahvusparki kontor
ja külastuskeskus on
avatud E-R kell 9-17.

Aadress:
Ähijärve küla, Antsla vald,
66405 Võrumaa.

Tel. 782 8305
ja 525 1552.
Faks 782 8350.

Järelvalvetöötaja telefon
ööpäevaringselt 259 0388.

E-post:
kiri@karularahvuspark.ee

Välja antud Sihtasutus
Keskkonnainvesteeringute
Keskus toetusel.

KAASTÖID JÄRGMISESSE
IFOLEHTE OOTAME KUNI
1. JUUNINI 2005

**VAATA MEID KA
INTERNETIST:**
www.karularahvuspark.ee

Kombed ja pruugid

Aprillinalja tehti juba
mõisa ajal. Härrasidki
peteti, üteldi, et too
asi on seal nii või naa.
See oli suur asi, said
härä ära petta.
Pahaks ei või panna.
30. aprillil tehti tuud
nalja ka. Pikk nina oli
lastemäng, seda ei
tehtud.

Koobassaare k.,
Keeni t

August Kivirähk

Ajutised näitused Karula rahvusparkis

2.mai –26.juuni - Eesti Rahva Muuseumi fotonäitus “Elupaik –
pärandmaastik. Karula inimesed ja loodus”;
27.juuni – 30.august – Karula Naisseltsi käsitöö- ja Tuuli Tubina taku-
koti näitus;
septembrist aasta lõpuni Karula rahvusparki maalilaagris valminud
tööde näitus.

2005.a. koolituste ja ürituste kava

28.märts - turismiettevõtjate nõupäev
8.aprill - maaomanike nõupäev
2.mai - giidikoolitus
21.mai - loodushariduspäev lastele
23.juuli - käsitööpäev ja pärimusmuusikaõhtu
august – maalilaager
september - traditsioonilise ehituse koolitus
november - jahimeeste koolitus
Uue kaitsekorralduskava avalikustamise üritused toimuvad
varakevadel ja hilissügisel.

Algab niidutoetustootluste vastuvõtmine

Toetust makstakse pool-looduslike koosluste hooldamiseks
(niitmine, karjatamine, niitude taastamine ja karja-aedade rajamine).

Taotlemiseks peab hiljemalt 10 aprilliks esitama taotlused vastaval
vormil Karula Rahvusparki Administratsioonile (vorm saadaval
Rahvusparki kontoril Ähijärvel ning internetis).

Toetuse taotlemisel ja maksmisel on kaks erinevat süsteemi:

Loodushoiutööd: a) Makstakse kaitsealal riigi omandis olevate
niitude (maad on vahetatud või on riik kasutanud eelisostuõigust)
hooldamise eest, leping sõlmitakse sellega, kes nõustub tegema töö
(tegema heina või karjatama loomi) kõige vähema raha eest.

b) Makstakse väljaspool kaitseala olevatele kaitseala hallatavatele
ajutiste piirangutega Natura 2000 aladele (Karula rahvusparkis on
selliseks alaks Saera heinamaad). Taotleja peab sellisel juhul olema
maa omanik või lepinguline kasutaja.

Loodushoiu toetused: Makstakse rahvusparki territooriumil
pool-looduslike koosluste hooldamiseks eramaal ja jätkuvalt riigi
omandis oleval maal. Taotlejal peab olema maakasutusõigus (maa
omanik, rentnik, jätkuvalt riigi omandis oleval maal peab olema
vallast saadud põllumajandusliku maakasutuse leping).

Alade kaarte, kus Karula Rahvusparki Administratsioon maksab
koosluste hooldamise eest, saab vaadata internetis
www.karularahvuspark.ee või rahvusparki Administratsiooni
kontorist.

Lisainformatsiooni küsige telefonidel 782 8350 või 527 2781.